

รูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
A MODEL OF ACCOUNTABILITY IN LIBRARIES ADMINISTRATION OF
PUBLIC HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

เปรมปรีดิ์ บุญรัมย์¹

ประเสริฐ อินทร์รักษ์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อทราบองค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (2) เพื่อทราบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้และในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และ (3) เพื่อยืนยันรูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้จากการสุ่มอย่างง่ายโดยการเปิดตารางของ (Krejcie Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 13 แห่ง รวมทั้งสิ้น 312 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การวิเคราะห์อิทธิพล และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน การบริการที่เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม การกำหนดวิธีการบริหารที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมีอิสระในการวางแผน และการสื่อสารในการปฏิบัติงาน การติดตาม เปลี่ยนแปลง และประเมินผล ความเต็มใจและความรับผิดชอบในการทำงาน และความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด 2) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน การบริการที่เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม การกำหนดวิธีการบริหารที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม การติดตาม เปลี่ยนแปลง และประเมินผล ความเต็มใจและความรับผิดชอบในการทำงาน และความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด มีอิทธิพลทางตรงกับการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่วนการการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมีอิสระในการวางแผนและการสื่อสารในการปฏิบัติงาน การติดตาม เปลี่ยนแปลง และประเมินผล และความมุ่งมั่น และอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุดมีอิทธิพลทางอ้อมกับการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) การยืนยันรูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม เป็นไปได้ ถูกต้อง และใช้ประโยชน์ต่อการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอย่างเป็นเอกฉันท์ อีกทั้งผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูล และการให้บริการที่รวดเร็ว

คำสำคัญ : ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ การบริหารงานห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา

¹ นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The purposes of this research were: (1) to realize the components of accountability and administration in libraries of public higher education institutions, (2) to realize the causal relation between accountability and administration in libraries of public higher education institutions, and (3) to confirm a model of accountability in libraries administration of public higher education institutions. This research was used the mixed methodology. The samples were selected by libraries personnels of 13 public higher education institutions, totally 312 persons, and 5 specialist. The instruments for selecting data were structure interview and a questionnaire. The statistical analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, factor analysis, path analysis and content analysis.

The findings revealed as follows: 1) The components of accountability in libraries administration of public higher education institutions were 8 factors: behavior arrangement for disorganized working, systematic service and suitable process, determined administrative methodology attaining destination, supporting and enforcing participation, freely in planning and communication in performing, monitoring, changing and evaluating, willing and responsibility in working, and effort and patience in libraries performance. 2) The causal relation between accountability in libraries administration of public higher education institutions was found that behavior arrangement for disorganized working, systematic service and suitable process, determined administrative methodology attaining destination, supporting and enforcing participation, monitoring, changing and evaluating, willing and responsibility in working, and effort and patience in libraries performance were direct effect to libraries administration of public higher education institutions. But supporting and enforcing participation, freely in planning and communication in performing, monitoring, changing and evaluating, and effort and patience in libraries performance were indirect effect to libraries administration of public higher education institutions significantly at the level . 01. 3) The model accountability in libraries administration of public higher education institutions was found that this model was appropriate, feasible, accurate and useful consensus in libraries administration; additionally, the experts suggested leading modern technologies in collecting data and giving fast service in future.

Keywords: accountability / libraries administrations / higher education

บทนำ

การอุดมศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ ตลอดจนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ปรารถนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 1) นอกจากนี้การอุดมศึกษายังเป็นกลไกสำคัญในการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ ควบคู่กับการเป็นแหล่งระดม แสวงหา สร้าง และเผยแพร่ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งของสังคมที่ใช้ฝึกคนให้มีความชำนาญในอาชีพ เป็นพลเมืองดี มีศิลปะในการดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ในสังคม โดยมีบทบาทและหน้าที่ 4 ประการคือ 1) การผลิต

บัณฑิต 2) การวิจัย 3) การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม 4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของประเทศชาติ จากบทบาทและหน้าที่ทั้งสี่ประการดังกล่าว มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรวดเร็ว และแนวโน้มการบริหารงานสถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานสนับสนุนวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาขึ้น (ทววงมหาวิทยาลัย 2544 : 4)

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมการเรียนการสอน การวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และบริการวิชาการแก่สถาบันอุดมศึกษา

ทุกระบบการศึกษาและมีการบริหารจัดการตามมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544 ซึ่งได้ปรับปรุงมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้มีความทันสมัยเหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตลอดจนให้เอื้อต่อการประเมินคุณภาพห้องสมุดมากขึ้น โดยมุ่งหวังให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยยึดถือเป็นแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับภารกิจหลักและนโยบายของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาองค์ความรู้ให้เป็นสากล เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่าสามารถให้ข้อมูลสาธารณะ (Public Information) ที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิต นักศึกษา ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไปเพราะสังคมต้องการความโปร่งใส (Transparency) และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) ในการพัฒนาระบบคุณภาพของห้องสมุด และมีความเป็นอิสระในการดำเนินการของสถาบัน (Institutional Autonomy) เพื่อความมีคุณภาพภายในอย่างเต็มที่ แต่ทั้งนี้ห้องสมุดต้องพร้อมที่จะรับการตรวจสอบคุณภาพ จากภายนอก ซึ่งเป็นไปตามหลักการของความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) และความสมดุลของหลักการเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจก่อให้เกิดผลดีผลเสียต่อห้องสมุดได้ ดังนั้น แต่ละห้องสมุดจึงควรมีการบริหารจัดการที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การดำเนินงานที่สามารถตรวจสอบได้ โปร่งใส โดยมีเป้าหมายคือความสำเร็จในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

จากบทบาหน้าที่ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าว ซึ่งให้เห็นว่าในการบริหารกิจการของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษานั้น สิ่งที่มีความสำคัญในการที่จะนำนโยบายของมหาวิทยาลัยไปสู่การปฏิบัติและปรับเข้ากับเกณฑ์มาตรฐานของห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดได้หรือไม่ นั้น ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบต่อผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยนั้น ๆ นอกจากนี้ในด้านนโยบายของการกระจายอำนาจ ด้านการบริหารที่ยึดการใช้รูปแบบของการ

บริหารโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุด ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานเดียวกันที่ทุกห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต้องใช้ในการบริหารงานคือ การกระจายอำนาจ ในการบริหารจัดการ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การทำให้ห้องสมุดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีอิสระการบริหารตนเองมากขึ้น ทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและวางแผนการบริหารห้องสมุด จึงต้องสร้างผู้บริหารที่มีความรับผิดชอบ ที่พร้อมจะรับการตรวจสอบได้ เพื่อช่วยเสริมและพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

ปัญหาการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่ง เมื่อพิจารณาสภาพการดำเนินงานตามบทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานห้องสมุดแล้วพบว่ายังไม่มีรูปแบบการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในการรักษาความสมดุลของคุณค่าทางวิชาการและทางเศรษฐกิจ โดยการบริหารจัดการที่เพิ่มประสิทธิภาพ และสามารถแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ในเชิงการตอบสนอง (Responsive Accountability) เพื่อสร้างหลักประกันและความมั่นใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับคุณภาพการสนับสนุนวิชาการ ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสังคม (Halstead 1994: 146) ในการบริหารงานของห้องสมุดสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ ควรสะท้อนปัจจัยใดบ้าง และมีรูปแบบอย่างไร ประเด็นของการวิจัยดังกล่าวนี้จึงมุ่งแก้ปัญหาการขาดรูปแบบและการสะท้อนภาพที่ชัดเจนในด้านความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นความสนใจต่อการค้นคว้าเพื่อทราบรูปแบบความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ ให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นแนวทางในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐต่อไป เพราะสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบองค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
2. เพื่อทราบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
3. เพื่อยืนยันรูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

สมมติฐานของการวิจัย

1. องค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเป็นพหุองค์ประกอบ
2. ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีความสัมพันธ์กัน
3. รูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีรูปแบบที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอนกล่าวคือ

- 1) ขั้นตอนการจัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ โดยการศึกษาสภาพปัญหาและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ
- 2) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิด เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบนำไปทดลองใช้ ปรับปรุงคุณภาพ นำเครื่องมือที่พัฒนาแล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้ 2.1) ศึกษาค้นคว้าตัวแปรเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 2.2) ศึกษาวิเคราะห์และสรุปวรรณกรรม

ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ 2.3) นำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์ (Content Synthesis) เป็นองค์ความรู้ เพื่อใช้ประกอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structures Interview) 2.4) นำแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive method) 2.5) นำบทสรุปจากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ (Content Synthesis) เพื่อนำไปสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามและพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) 2.6) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC (Index of item objective congruence) ซึ่งพิจารณาค่า IOC ที่มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป 2.7) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวกับการวิจัยนี้ จำนวน 3 สถาบัน จำนวนบุคลากร 97 คน คิดเป็นร้อยละ 30 เปอร์เซนต์ ของจำนวนบุคลากร มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เป็นผู้บริหาร 3 คน บุคลากร 27 คน 2.8) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารและบุคลากรห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจำนวน 13 แห่ง มีบุคลากรจำนวน 1,011 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 312 คน 3) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ 3 ตอน คือ 3.1) ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ด้วยค่าร้อยละ และจำนวนเปอร์เซนต์ของผู้ตอบ 3.2) การวิเคราะห์ตัวแปรต้น ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ 8 องค์ประกอบ จำนวน 60 ข้อ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยวิธีการสกัดปัจจัยแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) หรือ P.C.A) 3.3) การวิเคราะห์ตัวแปรตามการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 8 ด้าน จำนวน 70 ข้อ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis หรือ C.F.A) เพื่อยืนยันตัวแปรการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและ

วิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม หากความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป 4) ขั้นตอนการตรวจสอบรูปแบบและการรายงานผล 4.1) การตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบ (Ethnographic Future Research หรือ E.F.R) ความถูกต้องและการใช้ประโยชน์ ของรูปแบบความสัมพันธ์ที่ตรวจสอบได้ ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 4.2) การรายงานผลการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ เพื่อยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบและรูปแบบในการใช้ประโยชน์ต่อการบริหารงานห้องสมุดต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ผู้บริหารและบุคลากรห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of

analysis) และจากการส่งแบบสอบถามที่มีข้อความจำนวน 136 ข้อ ไปยังห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 13 แห่ง รวมจำนวน 312 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาจำนวน 303 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.12 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ได้ผลดังนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 303 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.12 ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) และสกัดด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal component analysis) โดยพิจารณาจากเกณฑ์คือ ค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบ (eigenvalues) มีค่ามากกว่า 1 ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปและค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) ซึ่งได้องค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จำนวน 8 องค์ประกอบ ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 1 ค่าไอเกน ค่าร้อยละความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

องค์ประกอบ (factor)	ค่าไอเกน (eigenvalues)	ความแปรปรวน ร้อยละ (% variance)	ความแปรปรวนสะสม ร้อยละ (cumulative % of variance)
1	11.880	31.263	31.263
2	3.149	8.288	39.550
3	2.527	6.651	46.201
4	2.096	5.517	51.718
5	1.586	4.175	55.893
6	1.356	3.570	59.462
7	1.174	3.089	62.552
8	1.100	2.895	65.446

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 ทั้งหมด 8 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.546 ถึง 0.777 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบ (eigenvalues) เท่ากับ 11.880 และคิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนรวมเท่ากับ 31.263 และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมมาตรฐานได้ร้อยละ 31.263 และผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่นี้ว่า “การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อการทำงาน”

องค์ประกอบที่ 2 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.601 ถึง 0.886 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบ (eigenvalues) เท่ากับ 3.149 และคิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนรวมเท่ากับ 8.288 และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมมาตรฐานได้ร้อยละ 8.288 และผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่นี้ว่า “การบริการที่เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม”

องค์ประกอบที่ 3 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.568 ถึง 0.821 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบ (eigenvalues) เท่ากับ 2.527 และคิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนรวมเท่ากับ 6.651 และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมมาตรฐานได้ร้อยละ 6.651 และผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่นี้ว่า “การกำหนดวิธีการบริหารที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย”

องค์ประกอบที่ 4 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.601 ถึง 0.728 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบ (eigenvalues) เท่ากับ 2.096 และคิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนรวมเท่ากับ 5.517 และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมมาตรฐานได้ร้อยละ 5.517 และผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่นี้ว่า “การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม”

องค์ประกอบที่ 5 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่

ระหว่าง 0.563 ถึง 0.833 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบ (eigenvalues) เท่ากับ 1.586 และคิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนรวมเท่ากับ 4.175 และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมมาตรฐานได้ร้อยละ 4.175 และผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่นี้ว่า “การมีอิสระในการวางแผน และการสื่อสารในการปฏิบัติงาน”

องค์ประกอบที่ 6 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.637 ถึง 0.706 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบ (eigenvalues) เท่ากับ 1.356 และคิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนรวมเท่ากับ 3.570 และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมมาตรฐานได้ร้อยละ 3.570 และผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่นี้ว่า “การติดตาม เปลี่ยนแปลงและประเมินผล”

องค์ประกอบที่ 7 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.587 ถึง 0.837 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบ (eigenvalues) เท่ากับ 1.174 และคิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนรวมเท่ากับ 3.089 และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมมาตรฐานได้ร้อยละ 3.089 และผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่นี้ว่า “ความเต็มใจและความรับผิดชอบในการทำงาน”

องค์ประกอบที่ 8 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.758 ถึง 0.823 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบ (eigenvalues) เท่ากับ 1.100 และคิดเป็นร้อยละของความแปรปรวนรวมเท่ากับ 2.895 และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนรวมมาตรฐานได้ร้อยละ 2.895 และผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่นี้ว่า “ความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด”

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้และการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมของรัฐ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรองค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และตัวแปรการบริหารงานห้องสมุด เพื่อ

ตรวจสอบข้อมูลว่ามีความเป็นอิสระต่อกัน จากนั้น จึงทำการตั้งสมมติฐาน การทดสอบสมมติฐาน และการสรุปรูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้และการบริหารงานห้องสมุด

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ตัวแปร

X1 หมายถึง การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน

X2 หมายถึง การบริการที่เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม

X3 หมายถึง การกำหนดวิธีการบริหารที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย

X4 หมายถึง การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม

X5 หมายถึง การมีอิสระในการวางแผนและการสื่อสารในการปฏิบัติงาน

X6 หมายถึง การติดตาม เปลี่ยนแปลงและประเมินผล

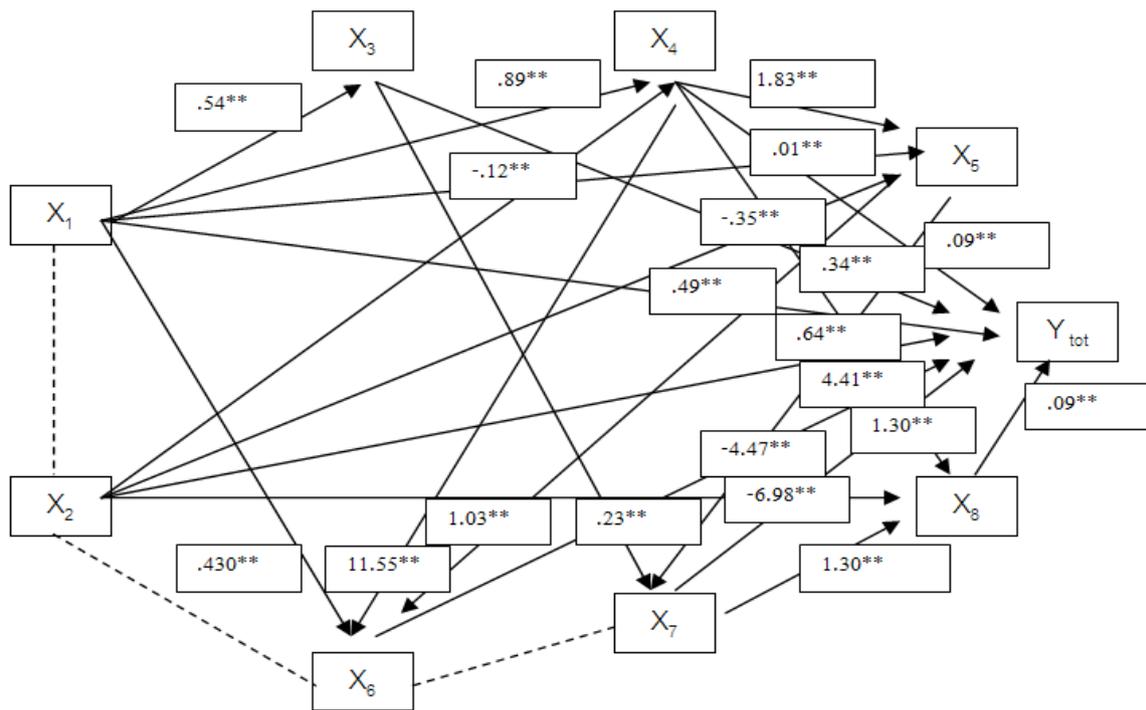
X7 หมายถึง ความเต็มใจ และความรับผิดชอบต่อการทำงาน

X8 หมายถึง ความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด

Ytot หมายถึง การบริหารงานสถาบันอุดมศึกษา

ส่วนตัวแปรการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งเป็นมาตรฐานการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามี 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1) โครงสร้างและการบริหาร 2) งบประมาณและการเงิน 3) บุคลากรห้องสมุด 4) ทรัพยากรสารสนเทศ 5) อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ 6) การบริการ 7) ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 8) การประเมินคุณภาพห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งมีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบ 70 ตัวแปร ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์องค์ประกอบด้วยวิธีการเดิม และใช้เกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ซึ่งได้ 8 องค์ประกอบเท่าเดิม เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อแยกเป็นองค์ประกอบย่อยไม่สามารถแยกเป็นองค์ประกอบย่อยได้ ดังนั้นจึงสรุปองค์ประกอบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของตัวแปรแต่ละตัวในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังแผนภาพที่ 1

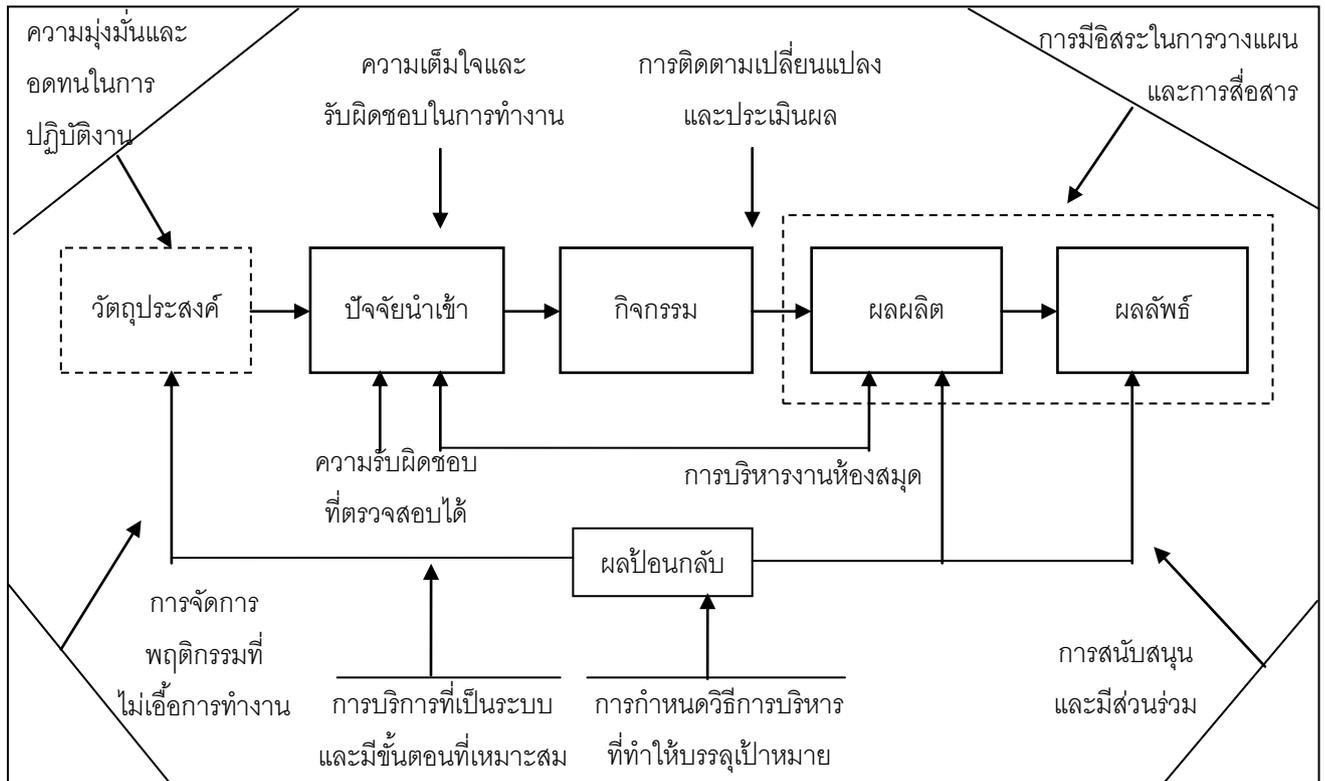
แผนภาพที่ 1 การวิเคราะห์เส้นทาง และขนาดของอิทธิพลขององค์ประกอบความรับผิดชอบ
ที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

จากแผนภาพ ผลการวิเคราะห์เส้นทาง และขนาดของอิทธิพลขององค์ประกอบด้วยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้กับการบริหารงานห้องสมุดของรัฐ พบว่า (1) องค์ประกอบด้านการจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน (X₁) มีอิทธิพลทางตรงกับองค์ประกอบด้านการกำหนดวิธีการบริหารที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย (X₃), การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม (X₄), การมีอิสระในการวางแผน และการสื่อสารในการปฏิบัติงาน (X₅), การติดตาม เปลี่ยนแปลงและประเมินผล (X₆), และการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (Y_{tot}) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมมีอยู่ 18 เส้น (2) องค์ประกอบด้านการบริการที่เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม (X₂) มีอิทธิพลทางตรงกับด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม (X₄), การมีอิสระในการวางแผน และการสื่อสารในการปฏิบัติงาน (X₅), ความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด (X₈) และการบริหารงานห้องสมุดสถาบันของรัฐ (Y_{tot}) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมมีอยู่ 17 เส้น (3) องค์ประกอบด้านการกำหนดวิธีการบริหารที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย (X₃) มีอิทธิพลทางตรงกับด้านความเต็มใจและความรับผิดชอบใน

การทำงาน (X₇) และการบริหารงานห้องสมุดสถาบันของรัฐ (Y_{tot}) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมมีอยู่ 3 เส้น (4) องค์ประกอบด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม (X₄) มีอิทธิพลทางตรงกับองค์ประกอบด้านการมีอิสระในการวางแผน และการสื่อสารในการปฏิบัติงาน (X₅), การติดตาม เปลี่ยนแปลงและประเมินผล (X₆), ความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด (X₈) และการบริหารงานสถาบันห้องสมุดของรัฐ (Y_{tot}) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมมีอยู่ 6 เส้น (5) องค์ประกอบด้านการมีอิสระในการวางแผน และการสื่อสารในการปฏิบัติงาน (X₅) มีอิทธิพลทางตรงกับด้านการติดตาม เปลี่ยนแปลงและประเมินผล (X₆) และความเต็มใจและความรับผิดชอบในการทำงาน (X₇) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมมีอยู่ 4 เส้น (6) องค์ประกอบด้านการติดตาม เปลี่ยนแปลงและประเมินผล (X₆) และความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด (X₈) มีอิทธิพลทางตรงกับด้านการบริหารงานห้องสมุดสถาบันของรัฐ (Y_{tot}) และ (7) องค์ประกอบด้านความเต็มใจและความรับผิดชอบในการทำงาน (X₇) มีอิทธิพลทางตรงกับด้านความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด (X₈) และด้านการ

บริหารงานห้องสมุดสถาบันของรัฐ (Y_{tot}) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมมีอยู่ 1 เส้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การตรวจสอบรูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและการใช้ประโยชน์ของรูปแบบ ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 รูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุด

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปการวิจัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้มีอยู่ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน การบริการ ที่เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม การกำหนดวิธีการบริหารที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมีอิสระในการวางแผน และการสื่อสารในการปฏิบัติงาน การติดตามเปลี่ยนแปลง และประเมินผล ความเต็มใจและความรับผิดชอบต่อการทำงาน และความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด ส่วนตัวแปรการบริหารงานห้องสมุด

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างและการบริหาร งบประมาณการเงิน บุคลากร ห้องสมุด ทรัพยากรสารสนเทศ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ การบริการ ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา และการประเมินคุณภาพห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานห้องสมุดให้ได้มาตรฐานนั้น ได้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดให้ปฏิบัติตาม ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาห้องสมุดสู่ความเป็นเลิศ มีมาตรฐานในการรองรับนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน อีกทั้งให้บริการแก่ชุมชน หรือประชาชนโดยทั่วไปได้เข้ามาใช้บริการ พร้อมกันนี้ ยังยึดหลักการให้บริการให้ครอบคลุมทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่กำลังมีความรวดเร็ว และมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ตามลำดับ อาทิเช่น ทางอินเทอร์เน็ต (Internet), CAI, CD - Rom, Wireless Network, E-book, Multimedia ฯลฯ แล้วเป็นเทคโนโลยี และนวัตกรรมให้การรองรับการให้บริการทางด้านห้องสมุดให้เข้าสู่ความเป็นเลิศ และความเป็นสากล (Globalization) ซึ่งสามารถใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา เพื่อให้บริการที่เลิศ ผู้สาธารณชน และเพื่อช่วยให้นักไทยได้เข้าถึงข้อมูล (access) ที่จะประโยชน์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรสิโรต และคณะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษารสร้างระบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในระบบราชการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทำการศึกษเกี่ยวกับแนวความคิดที่เป็นสากลของระบบความรับผิดชอบ ที่ตรวจสอบได้ (Accountability) การใช้ระบบนี้ในต่างประเทศ การสร้างกลไกและการส่งเสริมการสร้างระบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในสังคมของประเทศที่นำมาศึกษา พร้อมทั้งทำการสำรวจความเข้าใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชน นักวิชาการ องค์กรเอกชน ผู้สอนศาสนา เพื่อนำมาเสนอวิธีการสร้างระบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ที่เหมาะสมในระบบราชการไทย ตลอดจนกลยุทธ์ ในการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดวิธีการทำงานในระบบดังกล่าว รวมทั้งการนำไปทดลองเพื่อดูความเป็นไปได้ นำมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้กับองค์กรของรัฐในระดับกว้างต่อไป

สรุปได้ว่า องค์กรประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ มีองค์ประกอบที่สำคัญๆ คือ การจัดการกับสิ่งที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน การหาวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การติดตาม เปลี่ยนแปลง และประเมินผล การจัดระบบตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นต้น จึงจะทำให้ องค์ประกอบ ในการบริหารงานห้องสมุดบังเกิดผลได้

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้กับการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า มีความสัมพันธ์กัน โดยที่การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน การบริการที่เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม การกำหนดวิธีการบริหารที่ ทำให้บรรลุเป้าหมาย การสนับสนุนและส่งเสริม

การมีส่วนร่วม การติดตาม เปลี่ยนแปลง และประเมินผล ความเต็มใจและความรับผิดชอบในการทำงาน และความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด มีอิทธิพลทางตรงกับการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมีอิสระในการวางแผนและการสื่อสารในการปฏิบัติงาน การติดตาม เปลี่ยนแปลง และประเมินผล และความมุ่งมั่น และอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุดมีอิทธิพลทางอ้อมกับการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารงานงานห้องสมุดนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ รูปแบบการบรรลุเป้าหมายมีความชัดเจน การดำเนินการเหล่านั้น มีความจำเป็นในการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นความรับผิดชอบโดยตรง แท้จริงแล้ว การให้บริการที่ดี มีอัยกษัยอบอุ่นแห่งการต้อนรับ ความอบอุ่นในการให้บริการนั้น เป็นสิ่งที่ผู้เข้ารับบริการต้องการความเป็นกันเอง มีความสุขในการอ่านหนังสือ หรือการค้นคว้าหาความรู้ วิธีการดำเนินการ การบริหาร และความรับผิดชอบของบุคลากร หัวหน้า และฝ่ายบริหารห้องสมุดก็ตาม ต้องแสดงความรับผิดชอบโดยพยายามขจัดความไม่เหมาะสม หรือพฤติกรรม ที่ไม่เอื้อต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ หรือผู้รับบริการก็ตาม ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานห้องสมุดโดยตรง ถึงแม้ว่า กฎระเบียบการใช้ห้องสมุดจะระบุอย่างชัดเจน แต่ผู้ให้บริการก็ต้องให้ความเคารพกฎระเบียบ กติกาที่กำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างแท้จริง ในการให้บริการทางด้านความรู้ การสืบค้น การแสวงหาความรู้ อยู่ตลอดเวลา และเป็นการให้ข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวาง และครอบคลุมให้มากที่สุด จะเห็นได้ว่า การติดตาม เปลี่ยนแปลง และประเมินผลจะมีอยู่เป็นประจำ การรายงานผลที่เกิดขึ้น การให้องค์ความรู้ใหม่ๆ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ตามระเบียบที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพรศิริสัมพันธ์ และคณะ (2546 : 102) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา

ระบบและกลไกของการตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน งานวิจัยดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ซึ่งมุ่งเน้นถึงการปรับให้เข้าสู่ระบบตลาด (Mercerization) และการปรับเปลี่ยนการทำงานให้มีความทันสมัย (Managerialization) และแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในแนวทางใหม่ ซึ่งพยายามปรับระบบราชการให้เข้าสู่กระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democratization) และยึดหลักนิติธรรม (Rule of Law) ในการบริหารปกครอง พร้อมทั้งงานวิจัยของ Wayson - Wilson (2003 : Abstract) ได้ศึกษาการนำระบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้มาใช้ในการศึกษาในวงกว้างทำให้สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนตามนโยบายต่าง ๆ ได้งานวิจัยนี้ศึกษาโรงเรียนระดับชั้นประถมในเมืองซึ่งนักเรียนประมาณ 64% ได้รับอาหารกลางวันฟรี โดยมุ่งความสนใจในแง่ของการตอบสนองขององค์กรต่อระบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ การศึกษา พบว่า ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เป็นกลไกที่มีประสิทธิผลสำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครู ความชัดเจนของเป้าหมายไม่ใช้การทำความตกลงในเป้าหมาย ซึ่งจะนำพฤติกรรมของครูไปสู่เป้าหมายขององค์กร การเรียกร้องจากภายนอกต่อความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้และการเรียกร้องภายในต่อความเป็นอิสระ ได้ถูกนำมาผสมผสานกัน โดยการใช้โครงสร้างและขั้นตอนของทีมงาน การใช้ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานกับผู้ปกครองเป็นกันชนการแทรกแซงองค์กร

ดังนั้น การให้บริการด้วยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการบริหารงานห้องสมุดได้เป็นอย่างดี

3. การวิเคราะห์รูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และการใช้ประโยชน์ต่อการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอย่างเป็นเอกลักษณ์ พร้อมทั้งเสนอแนะให้มีเทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูล

และการให้บริการที่รวดเร็ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เป็นรูปแบบที่ดี ปฏิบัติได้เชิงประจักษ์ ไม่เกินกำลังความสามารถของเจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรที่รับผิดชอบ ในงานบริหารและงานบริการห้องสมุด สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ และวัสดุอุปกรณ์ในการให้บริการ อีกทั้งต้องคำนึงถึงผู้รับบริการที่มีความต้องการสื่อ วัสดุต่าง ๆ ที่ต้องการมากที่สุด ด้วยเหตุนี้เองที่รูปแบบที่นำเสนอ นั้น มีความถูกต้องและใช้ประโยชน์ได้ต่อการให้บริการ ตรงตามความต้องการของผู้รับบริการอย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่า เมื่อทั้งสองสิ่งบรรจบกันย่อมเป็นที่พอใจทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ สอดคล้องกับพันธกิจหลักของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า รูปแบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุด มีรูปแบบที่น่าสนใจ และมีความพร้อมในรายละเอียดปลีกย่อยเหมาะสมแก่การนำไปปฏิบัติให้กับห้องสมุดต้นแบบ และห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่มีความต้องการเร่งด่วนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะในส่วนข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะ จากข้อค้นพบมีข้อเสนอแนะทางวิชาการเพื่อการพัฒนา ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้มีอยู่ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน การบริการที่เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม การกำหนดวิธีการบริหารที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมีอิสระในการวางแผน และการสื่อสารในการปฏิบัติงาน การติดตามเปลี่ยนแปลง และประเมินผล ความเต็มใจและความรับผิดชอบในการทำงาน และความมุ่งมั่นและอดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด ส่วนตัวแปรการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่

โครงสร้างและการบริหาร งบประมาณการเงิน บุคลากร ห้องสมุด ทรัพยากรสารสนเทศ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ การบริการความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และการประเมินคุณภาพห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จากข้อค้นพบทราบว่า เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ต้องการสำหรับ ผู้เข้ารับบริการ จะเห็นได้ว่า การใช้ CD - Rom, การผลิตสื่อ เกี่ยวกับ Multimedia การอัดสำเนาสื่อ ห้องสมุด จึงควร ให้บริการทางด้านนี้เป็นอย่างมาก โดยจัดทำหนังสือ E-book สำหรับเอกสารที่มีคุณค่า หนังสือเก่าหายาก ควร จัดเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และให้บริการแก่ผู้ใช้บริการใน ราคาขอมเยา หรือ ให้บริการแบบให้เปล่า โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด ส่วนการจัดอบรมสัมมนา ก็สามารถ จัดทำได้ โดยมีห้องให้บริการ ห้องฟังเครื่องวีดิทัศน์ หรือ ห้องอัดเสียงแก่ผู้ใช้บริการ ห้องประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งจำเป็นต้องมีอาคารที่มีห้องรองรับความต้องการได้ เพราะฉะนั้น ห้องสมุดในยุคดิจิทัล ยุคใหม่ในปัจจุบัน ควรปรับเปลี่ยน รูปแบบการให้บริการ หรือการเข้ารับบริการ จึงควรมีความ ยืดหยุ่น ความคล่องตัวในการให้บริการได้เป็นอย่างดี สำหรับผู้เข้ารับบริการ กล่าวคือ ควรมีที่ให้ บริการ แบบใช้ เสียได้บ้าง ส่วนใดควรเก็บ เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้กับการบริหารงานห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า มีความสัมพันธ์กัน โดยที่ การจัดการพฤติกรรม ที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน การบริการที่ เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม การกำหนดวิธีการ บริหารที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย การสนับสนุนและส่งเสริมการมี ส่วนร่วม การติดตาม เปลี่ยนแปลงและประเมินผลความเต็มใจ และความรับผิดชอบในการทำงาน และความมุ่งมั่นและ อดทนในการปฏิบัติงานห้องสมุด มีอิทธิพลทางตรงกับการ บริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่วนการการ สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วม การมีอิสระในการ วางแผนและการสื่อสารในการปฏิบัติงาน การติดตาม เปลี่ยนแปลง ประเมินผล ความมุ่งมั่น และอดทนในการ ปฏิบัติงานห้องสมุดมีอิทธิพลทางอ้อมกับการบริหารงาน ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 จากข้อค้นพบทราบว่า ปัจจัยความรับผิดชอบ

ที่ตรวจสอบได้นั้น มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อ การบริหารงานห้องสมุดได้เป็นอย่างดี และควรสนับสนุน งบประมาณโดยจัดสรรงบประมาณประจำปี เพื่อจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น พร้อมทั้งพัฒนาสื่อให้ก้าวหน้าล้ำยุค อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้บริการที่ครอบคลุมทุกด้าน ทุกมิติ และเปิดโลกทัศน์ที่กว้างไกลแก่ผู้รับบริการอย่างแท้จริง

3. การวิเคราะห์รูปแบบความรับผิดชอบที่ ตรวจสอบได้ในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ของรัฐ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และการใช้ประโยชน์ต่อการบริหารงาน ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอย่างเป็นเอกฉันท์ พร้อมทั้งเสนอแนะให้มีเทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูล และการให้บริการที่รวดเร็ว ควรดำเนินการตามรูปแบบที่ นำเสนอไว้ กล่าวคือ ควรจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน ควรขจัดให้สิ้นไป ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ หรือ ผู้รับบริการก็ตาม ควรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และ ประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมเป็นการให้เกียรติต่อสถานที่ และบุคคลที่รับผิดชอบต่อไป จะเห็นได้ว่า การบริหารงาน ห้องสมุดสามารถสร้างขึ้นได้ ถ้าหากทุกคนให้ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติอย่างถูกต้อง และแสดงความรับผิดชอบต่อ หน้าที่ และสิทธิที่แต่ละคนพึงมี พึงปฏิบัติร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- ถวิลวดี บุรีกุล และวันชัย วัฒนศัพท์. การศึกษาเพื่อพัฒนา
ดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี.
กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2545.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. นโยบาย แนวทาง และวิธีการประกัน
คุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ :
ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา
ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์ และ คณะ. รายงานการวิจัยเรื่องการ
พัฒนาระบบและกลไกของการตรวจสอบการ
บริหารราชการแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2546) : 102.
- บึงอร คำประเทส. การนำกลยุทธ์การตลาดมาใช้ในการ
บริหารงานห้องสมุดสถาบันการเงิน. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา
บรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตรบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กำกับของรัฐบาล,
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.
- พัชรี สิโรต และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง การสร้าง
ระบบความพร้อมรับผิดในระบบราชการ.
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ เจ. ปรี๊น, 2545.
- สุจิรา การเจริญดี. การบริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาใน
สถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ: ทัศนะของ
ผู้บริหารห้องสมุด. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ
สารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย
บูรพา, 2546.
- สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์. รูปแบบความรับผิดชอบที่
ตรวจสอบได้ เพื่อความสำเร็จในการบริหารงาน
วิชาการของมหาวิทยาลัยเอกชน. วิทยานิพนธ์ ส
ขาบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
พระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2542 และ
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545.
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 19 ตอนที่ 123 ก (19
ธันวาคม 2545) : 28.
- Best, John. W. **Research in Education**. Englewood Cliffs,
New Jersey : Prentice – Hall Inc, 1970.
- DiMaggio, P. J. and W.W. Powell. **The Iron cage
revisited: Institutional isomorphism and
collective rationality in organizational fields.**
American Sociological Review 48 ; (1983) : 147
– 160.
- Halstead, M. **Accountability and Values**. In D. Scott.
(Ed.). **Accountability and Control in Educational
Setting**. (London : Cassell 1994) : 146 – 165.
- Kaiser, อ้างถึงใน Barbara G. Tabachnik, and Linda S.
Fidell. **Using Multivariate Statistics**. New York :
Harper & Row, 1983.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Earyle W. **Educational
and psychological Measurement**. Mininissota
University U.S.A., 1970.
- Samuel, M. **The Accountability Revolution: Achieve
Berking Result in Half – the Time**. 2nd ed.
Arizona : Fact on Demand Press, 2003.
- Wayson – Wilson, H.M. **Implementation of a State –
Wide Accountability System: A Case Study the
Local Level**. (AAT 3091167). ProQuest Digital
Dissertations. Ph.D. Dissertation Abstract,
University of Virginia, 2003.

